Begeleidingskunde: het gebeurt in de onderstroom

MASTER BEGELEIDINGSKUNDE HOGESCHOOL ROTTERDAM

Barbara **SPOEL**

Een heldere onderzoeksvraag, een specifiek uitgewerkte onderzoeksmethodologie en een duidelijke koppeling aan de praktijk kenmerken de theses van de Master Begeleidingskunde van Hogeschool Rotterdam. Dit waren de lovende woorden van het visitatiepanel, tijdens het bezoek (februari j.l.) in het kader van een tussentoets op de afstudeerwerken van de master (Netherlands Quality Agency, 2015). Na jaren hard werken door een gedreven team, om te voldoen aan alle accreditatie-eisen met behoud van eigen(zinnig)heid, betekent dit een enorme erkenning voor de unieke, kleinschalige en onbekostigde Master Begeleidingskunde die zich in de afgelopen negen jaar op onderscheidende wijze heeft neergezet. Het oordeel van het visitatiepanel markeert de start van een nieuwe periode; het biedt speelruimte om de aandacht volledig en met nieuw elan te richten op de master in de volle breedte.

HANDELINGSCOMPONENT Nu de onderzoekscomponent van de master alle lof toebedeeld heeft gekregen, is het tijd de handelingscomponent verder te profileren. Een hbo-master is immers meer dan een thesis alleen en leidt op tot een professie (Expertgroep Protocol, 2014). Wie is de begeleidingskundige met de mastertitel begeleidingskunde? Welke waarde(n)volle professional is hij? Hoe zet hij kennis kundig in?

Het verder profileren van begeleidingskunde als vak staat hoog op de agenda. In fase 1 en fase 2 van de master worden studenten onder meer opgeleid tot erkend aspirant-supervisor en coach. Dit gebeurt met nadruk vanuit het begeleidingskundige perspectief, inhoudend: een onderzoeken-

Drs. B. Spoel is opleidingscoördinator bij de Master Begeleidingskunde, Instituut voor Sociale Opleidingen, Hogeschool Rotterdam. Website: hogeschoolrotterdam.nl/mbk. E-mail: b.spoel@hr.nl.

Tijdschrift voor Begeleidingskunde, 4 (2), 42-44

de houding, kijken vanuit meerdere perspectieven, een contextuele blik, sensitiviteit voor de gelaagdheid in begeleidingssituaties en niet acteren vanuit de rol van de alleswetende expert. In fase 3 van de master staat begeleidingskunde als zelfstandige professie centraal. Supervisie en coaching zijn algemeen gelegitimeerde en erkende vakgebieden. Begeleidingskunde als vakgebied heeft nog een wereld te winnen. Begeleidingskunde louter definiëren als paraplu waaronder diverse begeleidingsvormen vallen, doet geen recht aan de inhoud van het vak.
Uiterst belangrijk voor ontwerp en ontwikkeling van begeleidingkunde is de eerste lector van de master: Bert Coenen, dwarsdenker en visionair. Coenen heeft begeleidingskunde op de kaart gezet als kritische en (indien noodzakelijk) ontregelende praktijkwetenschap. Volgens Coenen werkt een begeleidingskundige niet volgens een vaststaande methodiek. Er is geen sprake van het doen van begeleidingskundige kunstjes, maar van het bedrijven van begeleidingskunst. Er wordt geknutseld, geschuurd en geschooierd (Coenen, 2009).
De interventies van de begeleidingskundige zijn verweven met het proces dat hij binnen organisaties, maar ook in buurten en wijken, op alle niveaus aangaat samen met de betrokkenen. De uitkomsten van het veranderingsproces liggen niet vooraf vast. Een richting ontstaat gedurende het (onder)zoekende proces in cocreatie en dialoog, zonder het machtsperspectief uit het oog te verliezen. De begeleidingskundige opereert vanuit het diagonale perspectief: het onophoudelijk laveren en dansen op de lijn tussen boven- en onderstroom binnen organisaties (Coenen, 2013). De onderstroom heeft daarbij de focus: het opzoeken van de randen van de organisatie, aandacht voor de kleine verhalen en voor het irrationele en emotionele, voelen wat er speelt en niet alleen zien en horen, maar ook zich bewegen naar het ongemak, in plaats van het uit de weg te gaan.

X-FACTOR Wat nu is de x-factor van een afgestudeerde master begeleidingskunde voor de markt? Hoe contracteert en verleidt de begeleidingskundige opdrachtgevers? Welke 'mindswitch' is nodig om niet meer alleen te denken in resultaat en oplossingen, maar ook in proces en onderzoeken?
Met de 'ontmanaging' van organisaties en het beroep dat organisaties daarbij doen op zelfsturende teams en zelfverantwoordelijke medewerkers, hebben begeleidingskundigen zeker het tij mee. En menig opdrachtgever die via een thesisonderzoek bekend raakte met begeleidingskunde, heeft grote waardering voor de diepgaande beweging en duurzame verandering die in de organisatie is neergezet. Vanuit de onderzoekende en tevens doortastende positie van niet-weten hebben vele masterstudenten de stilte binnen organisaties rond het onbespreekbare bespreekbaar en productief gemaakt.
Binnen de master vigeren verschillende ideeën voor een scherpere koppeling met de praktijk en het werkveld. De master wil communities of practice organiseren in het hart van actuele maatschappelijke praktijken, waarbij de politiek-emancipatoire betekenis van begeleidingskunde naar voren komt. Begeleidingskunde kan als broedplaats initiatieven vanuit de maatschappelijke onderstroom ondersteunen (zoals lokale innovatieve projecten, projecten rond duurzaamheid en nieuwe organisatievormen). Daarnaast wil de master het werkveld binnen de opleiding halen, bijvoor-

beeld als medebeoordelaar van het begeleidingskundig handelen van de studenten. Een wens van de master is tevens een beroepsvereniging begeleidingskunde, waarmee de begeleidingskunde een positie verwerft en zich onder andere kan onderscheiden van organisatie- en veranderkunde ... en van supervisie en coaching.

ONDERWIJS De studenten van de Master Begeleidingskunde zijn afkomstig uit verschillende sectoren en functies: het zijn uitvoerenden, managers, teamleiders, opleiders uit onder meer welzijn en zorg, onderwijs, bancaire sector, politie, defensie, justitie en commerciële bedrijven. Het merendeel van de studenten is nog steeds afkomstig uit de sociale en onderwijssector. De belangstelling uit andere sectoren is - verheugend - groeiende en prioriteit bij het werven van studenten heeft het inzetten op deze diversiteit. Het agogische gedachtegoed van de master, die in oorsprong nauw verwant is aan de andragologie, verdient het vanwege de maatschappelijke betekenis daarvan om breder te worden uitgevent. Op het eigen organisatieniveau heeft de Master Begeleidingskunde het afgelopen jaar een grote slag geslagen in het verkrijgen van een volwaardige plaats binnen de masters van het Instituut van Sociale Opleidingen van Hogeschool Rotterdam. Tot dan toe viel de master onder Transfergroep Rotterdam, het contractonderwijs van Hogeschool Rotterdam. De positionering van de master binnen het hogeschooldomein brengt onder meer met zich mee dat de master, onder leiding van een nieuwe lector en met de koppeling aan een kenniscentrum, zich ook middels formele kanalen kan doorontwikkelen (bijvoorbeeld via een onderzoeksgroep, samenwerking met andere hogescholen en universiteiten, het creëren van promotieplaatsen en het aangaan van internationale allianties).

TOT BESLUIT Hoe bijzonder is dat alles voor een eigenzinnige, dwarse master die inhoudelijk niet 'mainstream' is! De Master Begeleidingskunde bruist en staat 'onder stroom'. Het afgelopen jaar was meer dan bijzonder, met alle ingezette ontwikkelingen die bovendien in handen zijn van een nieuwe staf (wat betreft de onderwijsmanager, opleidingscoördinator en programmaleiders voor de locaties Rotterdam en Nijmegen).
Dankzij de pioniers van het eerste uur die deze overgangsperiode met verve begeleiden, kan het erfgoed van de Master Begeleidingskunde van Hogeschool Rotterdam die met zoveel passie, creativiteit en kwaliteit is neergezet, worden voortgezet en uitgebouwd.

LITERATUUR

- Coenen, B. (2009). *Schuren, knutselen en schooieren. Coachen als praktijkwetenschap:een begeleidingskundig perspectief.* Amsterdam: Boom Nelissen.
- Coenen, B. (2014). *Coaching de oorlog verklaard!* Rotterdam: Uitgeverij 2010.
- Expertgroep Protocol (2014). *Beoordelen is mensenwerk. Bevindingen van de wenselijkheid en mogelijkheid van een gezamenlijk protocol voor het beoordelen van (kern)werkstukken.* Den Haag: Vereniging Hogescholen.
- Netherlands Quality Agency (2015). *Hogeschool Rotterdam Master Begeleidingskunde. Tussentijdse beoordeling.* Utrecht: NQA.